

MONTSERRAT GUIBERNAU

Saber aprofitar les esclertes

La Unió Europea no reconeix l'existència de nacions sense estat en el seu si. En tot cas, parla de regions, i quan ho fa hi inclou regions amb base geogràfica, administrativa, econòmica i també regions que, a més, tenen llengua i cultura pròpies.

Tanmateix, el que sí que reconeix la UE són els estats-nació. Ells són els artífexs de la creació de la UE, n'estan dissenyant l'estructura i en mantenen el control. Evitar la guerra en el vell continent va ser el primer objectiu del que és avui la UE, objectiu que anà acompanyat pel compromís de defensar la democràcia, afavorir la recuperació econòmica, protegir el sistema de mercat lliure i apostar per la creació d'una societat definida pel progrés i el benestar. Entre els objectius del que és avui la Unió Europea mai no hi va figurar la preocupació pel desenvolupament cultural i polític de les nacions sense estat.

Una de les conseqüències més rellevants de la integració europea concerneix la cessió gairebé constant de sobirania dels estats-nació envers les institucions de la UE, la qual ha esdevingut una institució supranacional única en el panorama polític mundial. Aquest transvasament de sobirania genera nous espais i obre esclertes que podrien fer possible que algunes nacions sense estat europees adquireixin l'estatut d'actors polítics globals a mig termini.

Quins arguments abonen aquesta afirmació? En citaré dos. Primer, la globalització que caracteritza el nostre entorn permet, i fins i tot afavoreix, l'existència de noves unitats, culturalment, econòmicament i políticament distintes, que exemplifiquen una reacció en contra de l'onada d'homogeneïtzació, despersonalització i arraconament de valors locals propiciats per la mateixa globalització i pel neoliberalisme econòmic promogut principalment després del 1989. El nacionalis-

me democràtic que sorgeix en algunes nacions sense estat es basa en l'afirmació de la diferència, rebutja per tant la homogeneïtzació i dedica gran part de les seves energies al conreu d'allò que caracteritza la identitat nacional dels seus membres. Així reforça el sentiment de comunitat entre els individus, els fa sentir diferents dels "altres" i part d'un tot que transcendeix les diferències de gènere, classe social i ètnia que existeixen en el si de la nació a la qual

"El transvasament de sobirania a la UE obre esclertes que podrien fer que algunes nacions sense estat adquireixin l'estatut d'actors polítics globals."

pertanyent. La cohesió social que resulta d'aquest procés ha esdevingut un valor en el segle XXI, perquè fins i tot per a fer negocis cal cohesió social. Si, a més, la nació sense estat és capaç de generar un dinamisme econòmic que permeti la seva viabilitat, llavors aquesta nació es troba en una bona situació per tal de poder accedir a cotes més elevades d'autogovern que, en alguns casos, podrien portar a la seva independència dins del marc de la UE.

De fet, la cohesió econòmica i social promoguda per la UE, juntament amb l'eliminació de fronteres entre els es-

tats membres, la moneda única, el compromís de cercar una política exterior i de defensa comunes (títol I, article 2, Tractat de la Unió Europea) permeïrien, sense gaires inconvenients, al·terar les unitats polítiques dins la UE. Per posar un exemple, una Escòcia amb més autonomia política, federada o independent, continuaria estant íntimament vinculada a Anglaterra en el marc de la UE.

El segon argument fa referència a la crisi de legitimitat que afecta l'estat-nació i que permet que algunes nacions sense estat puguin presentar-se com una alternativa. Això és possible a causa de les esquerdes cada vegada més fondes en la cohesió social dels estats, a la percepció creixent que les institucions europees "manen" més que les dels estats-nació, i a l'allunyament i passivitat que semblen envair un nombre creixent de ciutadans desencisats i que desconfien cada vegada més de la política i dels polítics. És en aquest marc on les nacions sense estat, a través dels partits polítics i de les organitzacions de la seva societat civil podrien aconseguir un major protagonisme i conquerir el seu estatut com a actors polítics. Com? Doncs no tan sols defensant els principis del nacionalisme democràtic, sinó convertint-se en capdavanteres d'una nova manera de fer política que retorni el protagonisme als ciutadans, que demani la participació activa de la societat civil en els processos de govern i que trenqui amb els models tradicionals de partit encarats en estructures dissenyades fa més de cinquanta anys. Una forma innovadora, capaç de trencar motllos i basada en la redefinició de la política com a voluntat de servei als ciutadans i a la comunitat que formen. Una política capaç d'engrescar la participació ciutadana.

*Professora de ciència política en
The Open University, Regne Unit*